

„Miss Štiřín“

Přiznávám, že je to titulek z poněkud jiného milieu, než kterým se tato curricula vitae zabývají: vyslovil jej v rozhovoru se mnou - když jsem se ho ptal na Magdu Bar-Or - poprvé můj téměř dvouletý terezínský souputník Jehuda Huppert (jeho životní osudy viz Polda aneb půl století života v kibucu, pozn. autora). Zaznívala z něj úcta před pílí, s níž se tato dívka a žena po celá desetiletí snažila komunikovat s chovanci poválečných Pittrových ozdravoven, informovat je a shánět je do jednoho houfu, ale zároveň i trochu ironický postoj k tomuto jejímu úsilí, rovnajícimu se pošetilé snaze - jak praví staré české rčení - „udržet pohromadě pytel blech“. Tvrdit však, že se jí to nedaří, by byla nehorázná pomluva. Aniž jsem se s tím zmíněnému příteli i interviewované svěřil, přivlastnil jsem si ten název, protože ho pro její portrét považuji za velice případný. Slečna - nebo lépe řečeno - paní Štiřín má slovo.

Narodila jsem se jako Amalia Kopelovičová 10. listopadu 1928 v Jasině na Podkarpatské Rusi, která byla tehdy součástí Československé republiky. Absolvovala jsem tam čtyři třídy české obecné školy, které mi daly základ pro mou češtinu. Za okupace jsem ji téměř nepoužívala a vrátila se k ní až po válce, když jsem se dostala do Prahy. Peníze na živobytí měla naše rodina z obchodu - jak se tehdy říkalo - „se smíšeným zbožím“, to jest s potravinami a některými základními potřebami pro domácnost, který patřil mému otci. Mám o tři roky mladší sestru Nelly, se kterou jsme všechno zlé i dobré prožívaly spolu.

Když Němci okupovali Československo, tak nás Češi pustili k vodě a my jsme chodily do ukrajinské školy. To trvalo asi jeden a půl roku, než nám ji zakázali a já pak musela jít do učení. V malé Jasině mnoho příležitostí pro mladé nebylo a tak mi maminka našla místo, kde jsem se učila šít. Mezitím nás okupovali Maďaři. Tatínka sebrali a poslali do pracovního tábora už v roce 1942. Musel velmi těžce manuálně pracovat, kopal zákopy pro maďarské vojáky na frontě s Ruskem, kde zahynul. Nikdy jsme se přesně nedověděli, jak k tomu došlo. V Jasině jsme žili s mnoha našimi příbuznými až do roku 1944 - jedním z nich byl i můj bratranec Míša (viz „*Profesor Míša*“, pozn. autora), který bydlel blízko nás a s kterým jsem společně vyrůstala - a dovídali se o mnoha zlých věcech, které doléhají na Židy v Německu i v protektorátu, ale nedovedli jsem si představit, že je jednoho dne pocítíme na vlastní kůži.

V našem okolí bylo mnoho velice pobožných židovských rodin a také my jsme k nim patřili. Nebyli jsme žádní fanatici, ale jít třeba v sobotu do kina jsem nemohla, protože brát do ruky peníze a platit v sobotu za vstupenku se nesmělo. Naše maminka se sice snažila, aby nám neuzavírala úplně ani ten druhý, snad normálnější život druhých lidí, ale takové zakázané věci dělat, alespoň na veřejnosti, už s ohledem na příbuzné a známé, bylo nepřípustné a prostě nemožné. Jelikož maminka žila několik let ve Vídni, tak jsme s ní a s tatínkem mluvili většinou německy; s babičkou se hovořilo jidiš, ale také jsme mluvili česky a já se naučila dobře i ukrajinsky. Čili ovládala jsem několik jazyků, vzhledem k mému věku ovšem ne nějak perfektně. Nemusela jsem se však o to příliš snažit, poskytlo mi to mnohojazyčné prostředí, ve kterém jsem vyrůstala.

O posledním dnu Velikonoc 1944 nás postihla pohroma: všichni Židé z Jasiny a okolí museli jít na židovský hřbitov, kde nás nechali dva dny a dvě noci pod širým nebem. Potom nás přemístili do velikého sálu, kde se normálně hrálo divadlo a pořádala různá

veřejná vystoupení - jmenoval se Korona - a tam nás zadržovali, skoro bez jídla a bez jakýchkoli osobních věcí z domova, asi týden. Načež nás dovezli do ghetta Mateszalka v Maďarsku, kam soustředili všechny osoby židovského původu z Podkarpatské Rusi. Bylo to strašné prostředí, nacpali nás doslova jako herynky po domech, spalo se na podlaze, všude. Jídlo hrozné, hygiena žádná. Nějaké peníze jsme tam propašovali, takže se mamince podařilo sem tam ještě něco pod rukou sehnat a nějaké jídlo připravit, ale brzo to skončilo. Jak dlouho jsme tam byli, se už nepamatuji. Pak nás jako zvířata naložili do vagonů a odvezli do Osvětimi-Birkenau. Bylo to někdy v červnu 1944. Zde nás z vagonů vyhnali a třídili nás na muže a ženy, na zdravé a nemocné a mladé a staré. Já jsem vedla babičku v podpaží, ale poslali ji a taky mou sestru, jak dnes vím, na špatnou stranu. Já jsem ale za Nelly běžela a nějak se mi podařilo ji v tom zmatku přetáhnout ke mně, zatímco maminka, když to viděla, utíkala naopak za babičkou, aby ji neztratila z očí. To se jí stalo osudným. Na osvětimské rampě jsme obě viděly naposled. Dnes už víme, jak to s nimi dopadlo, tehdy jsme to nevěděly a dlouho jsme doufaly, že se ještě někdy setkáme.

Zůstala jsem sama se sestrou a snažily se, když jsme se dostaly do ženského tábora a když odtamtud někoho posílali na práci, abychom zůstaly spolu. Takže když sestru zařadili do nějakého transportu, pokoušela jsem se dostat se do něho taky, a když se mi to nepodařilo, Nelly prostě nenastoupila. Dnes si nedovedu představit, jak jsme to dokázaly, ale byly jsme zřejmě velice odvážné a obratné. Umínala jsem si, že na ni budu dávat za každou cenu pozor a že ji neopustím, že se o ni budu starat, ať se bude dít cokoli - vždyť to byla ještě docela malá holka, bylo jí teprve třináct let. Protože jsme byly v Osvětimi vlastně jen přechodně, nevytetovali nám na loket číslo, ale ostříhat dohola nás stačili. Nakonec jsme měly štěstí: dostaly jsme se do transportu na práci, který šel do Geislingen an der Steige u Stuttgartu v Badensku-Württember-

sku. Tam jsme pracovaly v továrně a hned, když jsme tam nastoupily, nám její majitel řekl: „Když budete dobře pracovat, dobře se vám povede.“ A skutečně, nebylo to tam nejhorší. Bydlely jsme v barácích v táboře, každý den jsme chodily několik kilometrů do práce a z práce po normální silnici obydlenými vesnicemi, jejichž obyvatelé na nás koukali, jako bychom byly cvičené opice: a protože jsme pracovaly na dvě směny, tak mohli toto divadlo sledovat čtyřikrát denně. Náš „lágerkommandant“ měl nějakou vysokou hodnost a takový důstojnický „tik“: potrpěl si na oblečení a na vojenský dril, takže například když nám dali pruhované vězeňské šaty, rozhodl, že si je musíme upravit, zkrátit délky sukní i rukávů, abychom nevypadaly jako hastroši. Rozdali nám jehly a nitě a my šily. Do práce jsme musely mašírovat jako vojáci, postele mít vzorně po vojensku ustlané atd. To bylo dobré, protože i na uklízení jsme měly vyměřený čas, a když jsme měly vypadat dobře, nemohli nás příliš týrat násilím a hladem, jako se to dělo jinde.

V tom táboře jsme byly asi osm měsíců, když se přiblížila americká vojska a oni se rozhodli nás evakuovat. Jenže kam? To byla otázka. A zase jsme měly štěstí: nešly jsme pěšky, ale dali nám k dispozici vybombardovaný vlak s normálními osobními vagony, které jsme uklidily, vyčistily, zacpaly okna rohožemi, nastoupily do nich a vyjely. Vozili nás sem a tam, protože nevěděli, co s námi. Každý den jsme slýchaly jiné zprávy včetně takových, že nás někde zlikvidují. Ale fasovaly jsme jakés takés jídlo a chovali se k nám relativně slušně. Nakonec jsme se dostaly do Dachau a nemohly jsme uvěřit, že existují takové lágry. Tam bylo strašně moc vězňů a my tam byly několik týdnů i s tím komandantem z Geislingenu, který s námi zůstal až do konce, protože nakonec nás ještě znovu naložili do vlaku, nejenom nás ženy, ale ještě snad asi dva tisíce mužských vězňů, většinou z Ukrajiny, a jezdili s námi zase sem a tam, ale daleko nás už nedovezli: v jedné obci u Mnichova nás - v tom vlaku - Američané osvobodili. Vystoupili jsme

z vagonů a - popravdě řečeno - já sama jsem tam před zlobou těch ukrajinských vězňů zachránila několik německých rodin, kterým se oni chtěli hned na místě pomstít. Říkala jsem jim: „Podívej, já jsem taky asi přišla o celou rodinu, taky jsem byla zavřená, ale když tady teď někoho zabiju, tak mi to ani ten čas, ani moje příbuzné nevrátí a třeba právě tihle Němci za nic nemohou.“ Už tehdy jsem to tak cítila a vlastně nevím, odkud jsem ten cit pro spravedlnost měla: ten buď máš, nebo nemáš, s tím se buď narodíš, nebo ne. Tak to bylo naše osvobození.

Američané nás pak dali do nějakého lazaretu, kde jsem už měla potíže s koleny a nohama, které mi nepřestaly prakticky dodneška. Asi za tři týdny nás odtamtud nákladním autem odvezli do Plzně, kam právě přijel náhodou pan prezident Eduard Beneš, který nás pozdravil a kterého jsem tehdy poprvé osobně viděla. První naše myšlenky - byla jsem pořád se sestrou, ale byly s námi ještě i některé kamarádky z domova - patřily našim, jestli se z naší rodiny někdo zachránil. Ptaly jsme se na různých místech, ale nakonec jsme usoudily, že nejlepší bude, když se pojedeme podívat domů. A tak jsme se vydaly na cestu a dorazily až do Budapešti, vlastně ani nevím jak, to ví snad jenom Pánbůh. Tam jsem potkala svého bratrance Míšu Trauba, tak jsem byla šťastná, že se nám alespoň někdo z rodiny zachoval. Ptala jsem se ho, jestli se máme vrátit domů, ale on mi řekl: „Nemá to cenu, všechno je tam rozbořené, nikdo z příbuzných se nevrátil.“, on už všechno věděl. Bylo nás tam víc s podobným osudem, od Jointu jsme dostali nějaké peníze, a tak asi deset z nás se dalo dohromady, sehnali jsme nějakého Rusa s nákladním autem a ten byl ochoten nás odvézt přes hranice do Bratislavy a z Bratislavy do Prahy. Tam jsme dojeli skutečně strašně špinaví a i já, která jsem přežila válku a koncentrák v relativní čistotě, jsem měla vši a všichni ostatní taky: dostali jsme je ve škole v Budapešti, kde jsme přenocovali.

Přijeli jsme na Wilsonovo nádraží, kde jsme čekali, protože Míša už věděl, že v Praze žije rodina nějaké naší vzdálené příbuzné a vydal se ji hledat. A skutečně, ta příbuzná a její manžel nás pak k sobě pozvali, ale ubytovali nás u nějakých svých známých - sami zřejmě neměli dost místa -, kde jsme se vykouпали, učesali, dostali čisté prádlo a oblečení, všichni tam na nás byli velice hodní. Dlouho jsme u nich ale nemohli zůstat, byli jsme jim přece jenom na obtíž. A tak jsme sháněli, kam se uchýlit. Ani ne tak my, jako náš hodný bratranec, který byl o dva roky starší než já - já a sestra Nelly jsme byly odjakživa ty „malé“, on ten „velký“. Jednoho dne přišel a řekl, že pojedeme do Milíčova domu. A tam nám, jak se říká, zasvítilo sluníčko: Olga nás uvítala, Přemysl Pitter se zajímal o naše osudy, byl to pro nás začátek dětského ráje a období rajske pohody.

Musím říci, že ztrátu obou rodičů v dětském věku jsem vlastně dodnes nepřekonala, a když nazývám to, co nám Přemysl s Olgou nabídli, rájem, tak to samozřejmě je něco jiného, než co jsme prožívali doma, v naší rodině. To se pochopitelně zopakovat nedalo, ale ti oba se k nám chovali tak srdečně, tak vlídně a s takovým pochopením, jako by byli naši rodiče. Odvezli nás do Kamenice, kde nás přivítala paní Greta Kancerová, to byla kuchařka, a k svačině jsme dostali čerstvý chléb s máslem, na to nezapomenu, ten dodnes vidím před sebou a mám na jazyku, jak nám chutnal. Já jsem se hned nabídla, že budu pomáhat, připravili jsme pro děti večeři, hned jsem se tam cítila jako doma. Zůstali jsme tam několik týdnů a pak se nás z nějakého důvodu rozhodli přestěhovat na Štířín. Dostala jsem z toho strach: tady už jsme zvyklé, kdoví co nás bude čekat tam. Ale naopak, na štířínském zámku to bylo ještě hezčí. Mile nás tam uvítali: Blaženka, Jarka, Milada, Otuše Dürrová, Toník Moravec, pan architekt Zdeněk Teichman, Růžičkovi, a jestli jsem někoho zapomněla, ať mi promine, na všechny si dodnes vzpomínám a s některými jsem si později dopisovala, to

spojení se nepřerušilo. Později tam přišel i doktor Hans Günter Adler, který nás učil anglicky a kterého jsme často zlobili, protože jsme nebyli dost pilní. A učili jsme se tam i na klavír, naše učitelka se jmenovala Olga, žila potom v Americe, a co jsme se naučili, to jsme potom hráli na besídkách v neděli, kterých se zúčastnil Přemysl Pitter, kdy s námi zpívaly české písničky i děti z Polska a Německa. Nepochybuji, že si na to všichni, co to prožili, dodnes vzpomínají. Co se týče křesťanského ducha, který tam panoval a který se prý některým dětem nelíbil, nedovedu si představit, že by to mohla být pravda. Vím jenom, že jeden chlapec, jmenoval se Moněk Levčík, říkal: „Tady se nás snaží převést na křesťanskou víru.“ On byl o několik let starší než my, byl ze všech nejstarší, ale udělal ze sebe mladšího, udal pozdější datum narození. Byl chovanec jako my a vím, že o svých názorech diskutoval i s Přemyslem Pittrem. Já jsme nic takového necítily, možná proto, že jsem v Jasině vyrůstala i s křesťanskými dětmi. Víra v Boha je víra v Boha, mě pittrovsky křesťanské pojetí výchovy nevadilo a neměla jsem s ním problémy. A tak dobře o nás v zámeckých ozdravovnách pečovali, tak pečlivě se o nás starali, že se to ani slovy vylicít nedá. Jen jako pohádku si to člověk může představit.

Co s námi bude dál? Na Štířín přijel několikrát z Prahy Willy Groag, který organizoval cesty do Palestiny a byl s Pittrem i s námi ve spojení. Mně osobně se tam moc nechtělo a netáhlo mě nic ani do Anglie, ani do Ameriky. Ale zůstat tady jsem taky nemohla a nechtěla: přímo na Štíříně byli Rusové, měli tam kasárna a já jsem si pamatovala z dětství, jak o nich babička vyprávěla různé nehezky věci. Rodiče jsem neměla a tam, kde jsem se narodila, na mě už taky žádná budoucnost nečekala. A tak mi vlastně nezbývalo nic jiného než cesta do Palestiny.

Se Štířínem jsme se loučili na silvestra 1945. Zabalili jsme se a jeli do Německa. Doprovázel nás Willy Groag, ale i Toník Moravec ze Štířína, který s námi dojel až do Greifenbergu u Landsbergu,

kde jsme měli čekat a připravovat se na další cestu, aby mohl Přemyslu referovat, že nás předal do dobrých rukou a že jsme v pořádku. Až pak se vrátil domů.

Tam jsme byli několik měsíců a potom ještě několik dalších ve francouzském přístavu Marseille, než pro nás konečně přijela loď, lodička, která pobrala nás všech čtrnáct set cestujících a jmenovala se Latrun. Po čtrnácti dnech na moři nás zadrželi Angličané a nakázali nám přistát v haifském přístavu, kde jsme museli přestoupit na britskou vojenskou loď, která nás zavezla na ostrov Kypr. A tam jsme trčeli zase v táboře a čekali na povolení přistěhovat se, které jsem dostala až v červenci 1947, tak dlouho to trvalo. Sestra Nelly to celé prodělala trochu později, protože v Německu onemocněla a musela čekat na další výpravu. Když jsme pak dojely do Palestiny, zase nás na měsíc zavřeli do Atlitu a pak jsme ještě na další měsíc musely do karantény, jmenovalo se to Bejt Olim - Dům přistěhovalců, než jsme konečně byly opravdu svobodné.

Mezitím jsem už zjistila, kde bydlí naše teta, která emigrovala z Československa do Palestiny už v roce 1936: tím se zachránila a byla také jedním z důvodů, proč jsem si zvolila Palestinu za svůj budoucí domov - protože jsem tu alespoň někoho měla. U ní jsme obě bydlely asi týden, než jsme odešly do kibucu, kde se mluvilo jen hebrejsky. Ale už za tři měsíce jsme tím jazykem mluvily taky.

V kibucu jsem se brzo vdala: on se už narodil v Palestině, byl zrovna na vojně a naše manželství trvalo jen krátce. Hledala jsem něco, čemu se říká „teplo domova“, ale s ním jsme je nenašla nebo našla jiné, než jsem si představovala. K rozvratu našeho vztahu přispělo asi i to, že když se vrátil z vojny, byl často nezaměstnaný a měli jsme velice těžký život. Z tohoto manželství mám syna. S manželem jsme ještě z kibucu stačili odejít a usadili jsme se v Ti-beře. Po rozvodu jsem se pak sama - roku 1955 - přestěhovala do Haify, kde žiji dodneška.

Hodně jsem toho prodělala: často jsem i já bývala bez práce a bez slušného bytu a peněz bylo stále málo, takže to někdy ani na pořádné jídlo nestačilo. Ale když je člověk mladý, tak dokáže překonat všechno. Syn byl v kibucu, bylo o něj postaráno a já jsem k němu měla dobré dopravní spojení, takže jsem za ním pravidelně jednou týdně jezdila. Neměla jsem žádnou aprobaci a kvalifikaci ani žádné řemeslo a kromě toho, rozvedená žena to nemá nikde lehké a ani v Izraeli ne. Nejednou se mi i stalo, že jsem z nějakého místa utekla a ani nedostala plat, protože jsem se s takovými ošklivými lidmi nechtěla hádat a handrkovat. Až konečně v roce 1958 jsem získala dobrou práci. Ředitel toho podniku byl Čech a já hned viděla, že jsem na správném místě a že tam zůstanu. Byla to obchodní společnost, která se zabývala distribucí zemního plynu. V roce 1963 jsem poznala svého druhého manžela a za rok nato jsme se vzali. On si nepřál, abych chodila do zaměstnání, a tak jsem dala výpověď. Jenže ani toto nebylo dobré manželství, přesto že trvalo dvacet dva let. Roku 1973 jsem se konečně proti jeho vůli vrátila sama do práce a chvála Bohu, že jsem to udělala, protože jsem v tom místě zůstala i po tom, když jsme se rozešli, a práci tam dodnes.

Roku 1962 jsme se rozhodli, že pozveme Olgu Fierzovou a Přemysla Pittra do Izraele, aby se tady s námi setkali a dostali vyznamenání v Památníku židovského utrpení Jad Vašem v Jeruzalémě. S několika bývalými dětmi ze zámků, které žily v Izraeli, jsem se průběžně stýkala, ale měla jsem i spojení s Prahou a dovídala se, jak žijí a co dělají naši bývalí opatrovníci a jiní lidé, kteří se o nás na zámcích starali. To všechno většinou přes Olgu ve Švýcarsku, se kterou jsem si dopisovala a od které jsem dostávala i různé adresy z Čech i ze zahraničí. Na přípravu a uskutečnění jejich návštěvy byly však zapotřebí peníze, a tak jsem se jednoho dne rozhodla, že se půjdu informovat ke členům československého krajského spolku, který tady existoval, jestli by nám finančně

Magda Bar-Or

nepřispěli, a že jim vysvětlím, oč nám jde, jací dobrodinci to byli a co pro židovské děti udělali. Bylo to ode mne dost troufalé, ale podařilo se to. Seznámila jsem se tam s důležitými lidmi a ti mě pak několikrát pozvali i k sobě soukromě, když u nich byli ještě jiní a další, abych jim o Přemyslu Pittrovi a Olze Fierzové vypravovala. Hlavně mi pomáhala paní profesorka Ruth Gladsteinová se svým manželem, taky profesorem - myslím, že oba pocházeli z Čech -, která mě i povzbuzovala, když jsem ve svém úsilí ochabovala. Postupně jsme získali nějaké peníze a otevřeli v bance konto, na kterém se shromažďovaly dary na tuto akci. Když pak Přemysl s Olgou v listopadu 1964 přiletěli, tak se u manželů Gladsteinových doma v Haifě odehrálo i jejich slavnostní uvítání. Můj druhý manžel nebyl moc velkým příznivcem tohoto pozvání a nebylo mu příliš vhod, že jsem byla jeho iniciátorem, ale nakonec, když oba přijeli, byl jedním z těch, kteří se o ně nejvíc starali, vozil je všude, kam chtěli, a byl jim stále k dispozici a oni si ho také oblíbili, jak o tom svědčí dopisy, které mu později psali. Oba bydleli u nás v Haifě a přesto, že jsme měli malý byt, všechno klapalo: byli jsme mladí a dokázali se uskrovnit. Přemysl s Olgou přiletěli skoro bez zavazadel, jen s malým kufříčkem, ve kterém byly ještě navíc knihy. Neměli s sebou nic zbytečného, ani rezervní šaty, kalhoty. Takové věci je nezajímaly. Ale oni skutečně nic nepotřebovali, když měli nás, své „děti“, kolem sebe. Když šel Přemysl někam na důležitou schůzku k nějakému profesorovi či činiteli, tak jsem mu všechno rychle vyprala a vyžehlila, aby byl „fešák“. On byl přece tak pěkný člověk, tak jsem ho nemohla nechat chodit v nevyžehlených kalhotách či ve špinavé košili, to by bývala ne jeho, ale moje ostuda. A totéž s Olgou, která s sebou také dohromady nic neměla. Chtěli jsme jí z těch peněz, které jsme pro ně opatřili, nějaké šaty koupit, ale ona odmítla. Nakonec se ty peníze, které z té sbírky zbyly, tady v Izraeli, jak jsme to dohodli s krajanským spolkem,

rozdělovaly na podpory různým potřebným lidem, což by Přemysla a Olgu bývalo jistě těšilo.

Jedním z vrcholů jejich cesty byla návštěva v Jad Vašem v Jeruzalémě, kde dostal Přemysl Pitter vyznamenání a stromek a Olga mu jej pomáhala zasadit: vyznamenání pro nežidy, kteří pomáhali za nacismu pronásledovaným Židům, i když je to mohlo stát život, a to přece Pitter dělal. Já o této jeho činnosti ze začátku moc nevěděla, jen jsem o tom něco zaslechla, ale i tady v Izraeli žili a žijí lidé, kterým pomáhal, a různí jeho staří přátelé. Od nich jsem se dověděla různá fakta a podrobnosti a tak jsem o tom napsala do Jad Vašem, dlouho o tom s nimi korespondovala a nakonec jsem dokázala, že mu to vyznamenání *Spravedlivý mezi národy* - tak se jmenuje - dali. Protože za jeho poválečnou pomoc židovským dětem, kterou jsem poznala a zažila já, by je nedostal, to je něco jiného. Moc mě mrzelo, že jsem totéž neprosadila hned napoprvé i u Olgy, přestože ona to všechno - zejména to byly návštěvy u židovských rodin s dětmi s úmyslem je materiálně a duchovně podpořit - podnikala přece za války společně s ním. Ale nevzdala jsem se a oni ji nakonec uznali taky, dali jí vyznamenání, medaili i stromček v Aleji spravedlivých. Jenomže to jí už bylo osmdesát pět let a ze zdravotních důvodů sem ze Švýcarska přiletět nemohla. A tak jsem dala dohromady několik „dětí“, byli mezi nimi Jirka Bakon, Dan Reim, Míša Traub, Edith Heislerová, Josef Kapel a jeho žena, která tu celou slavnost fotografovala, a já jsem ten stromek v zastoupení Olgy slavnostně zasadila. V červenci roku 1985 jsem jí pak ty snímky do Švýcarska k jejím narozeninám dovezla. 26. července, kdy je slavila, u ní byli právě na návštěvě bývalí její chovanci z Německa a já dorazila trochu později, protože jsem se na cestě zdržela: zařídila jsem si to totiž tak, že jsem letěla do Ameriky a z Ameriky pak přes Švýcarsko domů. Bylo to pro ni velké překvapení. Ona sice věděla, že se pokouším, aby jí to vyznamenání dali také, ale vždycky mi psala a říkala, abych to nechala být

a nestarala se o to, že to není pro ni, že jí na tom nezáleží a že nejdůležitější je, že je dostal Přemysl. Byly jsme si velmi blízké, ona mě měla za dceru a já jsem ji oslovovala „mámo“. Tehdy ve Švýcarsku jsem jí také řekla, že mé manželství brzo skončí, a ona mi radila, že když to jinak nejde, tak abych se alespoň s manželem rozešla v dobrém a necítila se uražená. Pokusila jsem se zachovat se podle její rady a udělala dobře.

V roce 1990, kdy se v Praze a na Štiříně sešli Pittrové děti i vychovatelé, mi letenku do Československa zaplatila Olga, já bych si tu cestu bývala nemohla dovolit. Letěla jsem přes Švýcarsko a chtěla jsem ji v Affolternu navštívit, ale ona odřekla. Napsala mi, že právě v ten čas bude muset být asi týden u nějakých svých dobrých přátel, kteří ji už dlouho předtím pozvali, že prostě nebude doma. Věc se ale měla jinak: šla na operaci šedého zákalu do nemocnice a nechtěla, abych si dělala starosti. Měly jsme se sejít až po schůzce na zámcích, kdy se budu vracet zase přes Curych domů do Izraele, a už mi dokonce objednala nocleh v blízkosti jejího bytu v Affolternu. K tomu však už nedošlo, protože jeden den po setkání na Štiříně 16. července 1990, kde si všichni přítomní mohli poslechnout její na kazetu namluvený vzkaz a moudré „zhodnocení situace“, které svým milým místo sebe poslala, zemřela. Je mi moc líto, že jsem k ní přece jen předtím nejela, to bych se bývala asi dověděla něco bližšího o jejím zdravotním stavu. Byla ke mně vždycky velice upřímná, ale některé věci mi přece jen neřekla, hlavně když se to týkalo jejího zdraví.

Také oslav stého životního jubilea Přemysla Pittra a vědecké konference na Karlově univerzitě v Praze s tím spojené v létě 1995 jsem se zúčastnila. O dva roky později jsme pak, jak jsem v Praze slíbila, zorganizovaly s dalšími „dětmi“ v izraelském kibucu Givat Chaim, kde existuje památník terezínského ghetta, setkání těch bývalých Pittrových chovanců, kteří v Praze být nemohli, abychom si připomněli jeho památku a vyměnili si vzpomínky na něj

a jeho spolupracovníky. Největší podíl na přípravě tohoto setkání měla Rezka - Tereza Segalová, v Izraeli Tirza Or-Chadaš, která byla kdysi v Olešovicích se svým manželem Josefem. Mým hlavním úkolem bylo sehnat jména a adresy a podařilo se mi zajistit i účast členů českého velvyslanectví. Informace o tom vyšly v českém zahraničním časopisu Český dialog. Starám se, aby se na Přemysla Pittra a Olgu Fierzovou nezapomnělo, a chci to dělat, dokud budu naživu.

Čeho si u lidí nejvíce vážím a co nejraději dělám? Cení si poctivosti a spravedlivosti, ale málokdy se jich dočkám a zažívám častá zklamání. Nedají se ode všech lidí očekávat, spíše naopak. A takové zklamání pak bolí i v mém věku - ještě jsem si na ně nedokázala zvyknout. Nejraději pomáhám lidem, i když na to nemám vždycky dost času a sil. Ale když je to alespoň trochu v mé moci, pomohu. Jsem věřící člověk. Věřím v Boha, věřím, že existuje, jinak bych tady už nebyla.